

RIIGIKOGU KORRUPTSIOONIVASTANE
ERIKOMISJON

ÜLEVAADE
KORRUPTSIOONIVASTASE SEADUSE
KOHALDAMISEST
2003. AASTAL

SISUKORD

1.	Avaliku sektori ametiisikute majanduslike huvide deklaratsioonide esitamise andmed	3
1.1.	Ministeeriumid ja nende valitsemisalad	3
1.2.	Põhiseaduslikud institutsioonid	5
1.3.	Maavalitsused	5
1.4.	Pankrotihaldurid	6
1.5.	Avalik-õiguslike ülikoolide rektorid	6
1.6.	Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogud	6
2.	Kohalike omavalitsuste volikogude andmed	7
2.1.	Andmed linnadelt	7
2.2.	Andmed valdadelt	8
3.	Koondandmed MHD laekumiste ja KVS rikkumiste kohta 2003. aastal	11
4.	Riigikogu erikomisjonile esitatud MHD-dest	13
5.	KVS kohaldamisel 2003.a ilmnenu probleemid	16
5.1.	MHD avalikustamine	16
5.2.	MHD vormist	17

1. Avaliku sektori ametiisikute majanduslike huvide deklaratsioonide (MHD) esitamise andmed

1.1. Ministeeriumid ja nende valitsemisalad

Ministritele saadeti vastamiseks järgmine küsimustik:

1. **Ametiisikute kategooriad ja arv iga kategooria lõikes, kes esitasid MHD:**
 - a) Teie ministeeriumis;
 - b) valitsemisala ametites ja inspeksioonides;
 - c) valitsemisala asutustes;
 - d) valitsemisalasse kuuluvate äriühingute juhatuste ja nõukogude liikmeid.
2. **Laekunud deklaratsioonide (MHD) üldarv.**
(palume eraldi näidata ka, kui palju laekus ministeeriumis, kui palju valitsemisala asutustes ja kui palju kokku).
3. Kas oli ametiisikuid, kes **ei esitanud** MHD tähtajaks, s.o. 30. aprilliks 2003? (Märkida nende arv). Kas oli esitamisest keeldujaid? (Märkida arv).
Deklaratsiooni vormi vaid osaliselt täitnud? (Märkida arv).
(Juhul, kui oli seaduserikkujaid, tuleb lisada, kuidas sellele on reageeritud)
4. Ametiisikute arv ministeeriumis ja valitsemisalas, kes deklareerisid, et nemad **saavad regulaarselt ka muud tulu** (MHD vorm p. 12).
5. **Kas ja kui palju on ministeeriumi valitsemisalas riigi osalusega äriühinguid?** (Nimetada ka need äriühingud ja osaluse suurus).
6. Kes Teie ministeeriumi ametiisikutest kuulub punktis 5 osundatud äriühingute juhatustesse või nõukogudesse? (Märkida ametikoht ja isikute arv).
(Kui minister on nimetanud nendesse organitesse teisi isikuid, kes ei ole tema juhitava **ministeeriumi ametnikud**, tuleks ka see ära märkida).
7. Kas on **korruptsioonikahtlusi?** MHD **kontrollimisi?** (Kui jaa, siis mitu juhtumit). Avastatud **korruptsioonijuhtumeid?** Kas kedagi on vastutusele võetud? (palume näidata ametikoha nimetus ja isikute arv).

Ministeeriumides ja valitsemisalades esitas MHD **19 207** ametiisikut.

Deklaratsioonid jagunesid:

	Ministeeriumis	Valitsemisalas	Kokku
Haridus- ja Teadusministeerium	48	128	176
Justiitsministeerium	62	2615	2684
Kaitseministeerium	216	2665	2881
Keskkonnaministeerium	227	359	586
Kultuuriministeerium	48	161	209
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	279 ¹	482	761
Põllumajandusministeerium	41	387	428
Rahandusministeerium	141	2588	2729
Siseministeerium	54	7584	8212 ²

¹ See arv sisaldab 189 asutuse juhti, kelle deklaratsioonid laekuvad otse ministeeriumi deklaratsioonihoidjale.

² See arv peab sisaldama kõikide omavalitsusjuhtide deklaratsioonid, kuid 2003. aastal ei laekunud deklaratsioonihoidjale kõikide deklaratsioonid. Omavalitsusjuhtide deklaratsioonid ei mahu ministeeriumi valitsemisala mõistesse.

	Ministeeriumis	Valitsemisalas	Kokku
Sotsiaalministeerium	33	68	101
Välisministeerium	440	-	440 ³
KOKKU			19207

KVS-s kehtestatud deklaratsioonide esitamise ja täitmisega seotud **rikkumiste arv** oli ministeeriumides ja valitsemisalades erakordselt suur. Mittetähtaegselt täitis seaduse nõude 2410 ametiisikut, vaid osaliste andmetega deklaratsiooni esitas 79 ametiisikut, oli ka 1 otsene keelduja. Kõik deklaratsioonid loeti õigeaegselt ja puudusteta laekunuks Keskkonnaministeeriumis, Kultuuriministeeriumis, Põllumajandusministeeriumis ja Sotsiaalministeeriumis. Samas on mittetähtaegne esitamine Kaitseministeeriumi andmetel 1748, Siseministeeriumi süsteemis 603, Justiitsministeeriumi valitsemisalas 258 jne.

Regulaarse **muu tulu** saamine või sellist laadi sissetulekuallika omamine on olnud iga-aastane probleem, nii ka 2003. aastal.

Muud tulu on deklareerinud Haridus- ja Teadusministeeriumis 15, valitsemisalas 61 isikut; Justiitsministeeriumis 10 ja valitsemisalas 540; Kaitseministeeriumis ja valitsemisalas 2011 isikut; Keskkonnaministeeriumis 46 ja valitsemisalas 44; Kultuuriministeeriumis 29 ja valitsemisalas 7; Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis 46 ja valitsemisalas 110; Põllumajandusministeeriumis 13 ja valitsemisalas 91; Rahandusministeeriumis 104 ja valitsemisalas 255; Siseministeeriumis 21, valitsemisalas 2803; Sotsiaalministeeriumis ja valitsemisalas vaid 10, Välisministeeriumis 35 isikut.

Ministeeriumides ja valitsemisalades on muu tulu saajaid kokku **6241** (32,5% kõikidest deklarantidest).

Ministeeriumide valitsemisalades on 46 riigi enamusosaluse või osalusega **äriühingut**. Need jagunevad järgmiselt:

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas 2 (AS Imanta Hariduskeskus ja Küberneetika AS). Nendes töötab 2 ministeeriumi ametnikku.

Justiitsministeeriumi valitsemisalas 1 (Eesti Vanglatööstuse AS). Seal töötab 7 ametnikku.

Kaitseministeeriumi valitsemisalas 1 (AS E-Arsenal). Nõukogus töötab 1 ministeeriumi ametnik.

Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas 7 (OÜ Eesti Geoloogiakeskus – 100% riigi osalus; OÜ Tartu Keskkonnauuringud – 100%; OÜ Eesti Metsakorralduskeskus – 100%; AS Tartu Puukool – 100%; AS Eesti Kaardikeskus – 100%; AS Eesti Metsataim – 60%. Valitsemisalas on ka riigitulundusasutus Riigimetsa Majandamise Keskus. Ministeeriumi ametiisikutest kuulub nende äriühingute nõukogudesse või juhatusse 9.

Kultuuriministeeriumi valitsemisalas 3 (AS Perioodika – 100%; AS Sakala Keskus – 100%; AS Rocca al Mare Suurhall – 36,49%. Juhtorganitesse kuulub 4 ministeeriumi ametnikku.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas 22 (Eesti Energia AS – 100%; AS Eesti Põlevkivi – 49%; OÜ Tehnokontrollikeskus – 100%; AS Metrosert – 100%; AS A.L.A.R.A. – 100%; AS Eesti Post – 100%; AS Tallinna Sadam – 100%; AS Saarte Liinid – 100%; AS Elektriraudtee – 100%; AS Tallinna Lennujaam – 100%; AS

³ See arv ei hõlma erakorralisi ja täievolilisi suursaadikuid, kes deklaratsiooni esitavad Riigikogu erikomisjonile.

Tartu Lennujaam – 100%; AS Kärkla Lennujaam – 100%; AS Pärnu Lennujaam – 100%; AS Kuressaare Lennujaam – 100%; Lennuliiklusteeninduse AS – 100%; AS Teede Tehnokeskus – 100%; AS Eesti Loots – 100%; AS Vooremaa Teed – 100%; AS Bituumen – 75,5%; Eesti Ringhäälingu Saatekeskuse AS – 51%; AS Estonian Air – 34%; AS Eesti Raudtee – 34%.

Nendesse äriühingute nõukogudesse kuulub 18 ministeeriumi ametnikku.

Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas 3 (AS Eesti Viljasalv; AS Eesti Seeme; Loomsete Jäätmete Käsitlemise AS). Nendes töötab 2 ministeeriumi ametnikku.

Rahandusministeeriumi valitsemisalas 6 (AS Riigi Kinnisvara – 100%; AS Eesti Loto – 100%; AS Andmevara – 100%; AS Vaba Maa – 56,39%; AS Harjumaa Liinid – 66,7%; AS Eesti Telekom – 27,28%) Nendes töötab 6 ministeeriumi ametnikku.

Siseministeeriumi valitsemisalas riigi osalusega äriühinguid ei ole.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas 1 (AS Medis). Selle nõukogusse kuulub 2 ministeeriumi ametnikku.

Välisministeeriumi nõ valitsemisalas riigi osalusega äriühinguid ei ole.

Ministeeriumide andmetel pole korruptsioonikahtlusi olnud Keskkonnaministeeriumis, Kultuuriministeeriumis, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis, Põllumajandusministeeriumis ja nende valitsemisalades. Korruptsioonikahtlusi on kontrollitud Siseministeeriumis. Deklaratsioonide kontrollimisi on läbi viidud Kultuuriministeeriumis, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis, Rahandusministeeriumis, Siseministeeriumis, Sotsiaalministeeriumis, Välisministeeriumis. Samas on olnud majanduslike huvide deklareerimise korra rikkumisi (vt eraldi koondandmed, lk 13).

1.2. Põhiseaduslikud institutsioonid

Nendena käsitleb erikomisjon Riigikogu, Riigikantslei, Vabariigi Presidendi ja Õiguskantsleri kantseleisid, samuti Riigikohut ja Riigikontrolli. Need institutsioonid esitavad andmeid ilma küsimustikku saamata. Deklaratsiooni esitajad on siin määratletud asutuse juhi poolt (vt KVS § 14 lõikes 1 sätestatud õigus).

Riigikogu kantseleis laekus 2003. aasta aprilli lõpuks 50 deklaratsiooni; Riigikantsleis 87 (k.a 11 ministeeriumide kantslerit, 1 endine kantsler, 3 haldusala juhti); Vabariigi Presidendi kantseleis 10, Riigikohtus 6 (kohtudirektor, osakondade juhatajad); Õiguskantsleri kantseleis 21 (kantsleri asetäitjad, kantselei direktor, osakondade juhatajad-nõunikud, osakondade vanemnõunikud, nõunikud, referendid); Riigikontrollis 21.

Kõnealustes institutsioonides on KVS alusel tekkinud olukord, kus deklaratsioonihoidjaks on nii Vabariigi President, Riigikogu esimees, Riigikohtu esimees, Õiguskantsler. Teatud mõttes on see probleem, sest õiguskantsleri asetäitjate-nõunike deklaratsioonihoidjaks peaks ilmselt olema Riigikogu erikomisjon. Tegemist on ju Riigikogu poolt ametisse nimetatavate isikutega. Ka tuleks kaaluda, kas Vabariigi Presidenti, Riigikogu esimeest on tarvis siduda deklaratsioonihoidja ülesannete ja vastutusega.

1.3. Maavalitsused

Andmed on jäänud 2003.a kohta puudulikuks. Andmed esitasid Harju Maavalitsus, Hiiu, Järva, Lääne, Lääne-Viru, Põlva, Pärnu, Rapla, Saare, Tartu ja Võru

maavalitsused, seega 11 maavalitsust. Deklaratsioonide üldarv on erikomisjoni andmetel 687. Hõlmatud on maavalitsuste ametnikud ja hallatavate riigiasutuste juhid. On tervitatav, et Harju maavanemale on deklaratsioonihoidja esitanud deklaratsioonide analüüsi ja oma tegevusaruande (vt KVS § 16 lõikes 7 sätestatu).

1.4. Pankrotihaldurid

Erikomisjon sai andmeid linna- ja maakohtutelt.

Paralleelselt laekus vastav info ka Justiitsministeeriumist. Pankrotihalduritest esitas deklaratsiooni 91 isikut, neist tähtaegselt vaid 64. Selle kategooria ametiisikutest on muu regulaarse tulu saamist deklaratsioonis märkinud 46. Erikomisjoni andmetel on tegutsevate pankrotihaldurite arv suurem kui siin nimetatud 91.

1.5. Avalik-õiguslike ülikoolide rektorid

Nemad on KVS järgi majanduslike huvide deklaratsioonide hoidjad viies ülikoolis kuuest. Nendele deklareerivad oma varalist seisu ja majanduslikke huve nende äriühingute ja sihtasutuste juhatuste ning tegevjuhtide ja nõukogude liikmed, kus vastav ülikool on osaline.

Erikomisjonile saadetud andmed on järgmised.

Tartu Ülikool osaleb 14 äriühingus või sihtasutuses (OÜ Tartu Ülikooli Kirjastus; OÜ Tartu Ülikooli Raamatupood; OÜ Tartu Ülikooli Kesklinna Apteek; OÜ Tartu Ülikooli Tamme Apteek; OÜ Tartu Ülikooli Tehnoloogiapark; OÜ Vana Kohvik; Eesti Infotehnoloogia SA; Tartu Ülikooli SA; SA Kääriku-Tehvandi Olümpiakeskus; SA Strateegiliste Algatuste Keskus; SA Tartu Teaduspark; SA Tartu Ülikooli Kliinikum; SA Ülikoolide Keskus Saaremaal; SA Juridicum). Esitati 79 deklaratsiooni.

Tallinna Tehnikaülikool teatas, et on esitatud 43 deklaratsiooni äriühinguid-sihtasutusi seejuures loetlemata.

Eesti Põllumajandusülikooli andmetel laekus rektorile 14 deklaratsiooni osaühingute juhatuste, sihtasutuste ning nõukogude liikmetelt.

Tallinna Pedagoogikaülikool osaleb ühes sihtasutuses (Ülikoolide Keskus Saaremaal). Deklaratsiooni esitas selle nõukogu TPÜ-poolne liige.

Eesti Muusikaakadeemia osaleb samuti ühes sihtasutuses (Tartu Muusikafestivalid), kus tal on üks esindaja.

Eesti Kunstiakadeemia ei osale äriühingutes ega sihtasutustes.

1.6. Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogud

Nemad saatsid 2003. aastal esmakordselt andmeid, kas nad täidavad deklaratsioonihoidja ülesandeid (vt KVS § 14 lõige 8) Eesti Liikluskindlustuse Fondi nõukogule esitati 3 deklaratsiooni, Eesti Töötukassa nõukogule 3, Eesti Haigekassa nõukogule 6. Deklaratsioone esitati ka Ringhäälingu nõukogule.

2. Kohalike omavalitsuste volikogude andmed

Linnade ja valdade volikogude esimehed said andmete edastamiseks erikomisjonilt küsimustiku:

1. **Kes ametiisikutest esitasid MHD volikogu poolt määratud komisjonile?** (Vastata palume järgmises lõikes: volikogu liikmed, volikogu ja linna/vallavalitsuse ametiisikud, linna/valla ametiasutuste juhid, omavalitsuse osalusega äriühingute juhatuste ja nõukogude liikmed.)
2. **Laekunud deklaratsioonide (MHD) üldarv.**
3. **Kas oli ametiisikuid, kes ei esitanud MHD tähtajaks, so 30. aprilliks 2003?** (Palume nimetada arv.) **Kas oli esitamisest keeldujaid?** (Näidata arv.) **Deklaratsiooni vormi vaid osaliselt täitnud?** (Näidata arv.) (Juhul, kui oli seaduserikkujaid, palume lisada, kuidas sellele on reageeritud.)
4. **Ametiisikute arv, kes deklareerisid, et nemad saavad regulaarselt muud tulu** (MHD vorm p 12).
5. **Kas ja kui palju on valla/linna osalusega äriühinguid?** Palume ühtlasi nimetada need äriühingud ja valla/linna osaluse suurus.
6. **Kas teie linnas/vallas on kohaliku omavalitsuse asutatud eraõiguslikke sihtasutusi?** Palume ühtlasi nimetada need sihtasutused.
7. **Avalikustamisele kuuluvate deklaratsioonide ja mittekuuluvate deklaratsioonide üldarv?** Kelle MHD millal ja kus avalikustatakse?
8. **Kas on olnud korruptsioonikahtlusi, MHD kontrollimisi?** (Kui jaa, siis mitu juhtumit.) **Avastatud korruptsioonijuhtumeid?** (Palume näidata arv.) **Kas kedagi on esitatud vastutusele võtmiseks?** Palume näidata arv.

2.1. Andmed linnadelt

Neid esitas 39 linnavolikogu. Ühtekokku laekus **4149** majanduslike huvide deklaratsiooni: Elva 50; Haapsalu 106; Jõgeva 73; Jõhvi 39; Kallaste 18; Keila 47; Kilingi-Nõmme 17; Kiviõli 46; Kohtla-Järve 200; Kunda 27; Kuressaare 96; Kärkla 28; Loksa 20; Maardu 37; Mustvee 11; Mõisaküla 33; Narva 54; Narva-Jõesuu 27; Paide 75; Paldiski 34; Põltsamaa 60; Põlva 34; Pärnu 107; Püssi 18; Rakvere 88; Saue 39; Sillamäe 44; Sindi 22; Suure-Jaani 27; Tallinn 1763; Tamsalu 38; Tapa 41; Tartu 481; Tõrva 23; Türi 38; Valga 96; Viljandi 78; Võhma 29; Võru 86. Esitamise tähtaega rikkus **115** ametiisikut. Deklaratsiooni esitamisest keeldus **11**. Osaliste andmetega deklaratsiooni esitas vähemalt **75** ametiisikut.⁴ Muu tulu saamist on deklareerinud **1756** isikut (so 42,3%). Deklaratsioonidest avalikustati **1140** (so 27,5%).

Linnaomavalitsuste osaluse äriühingutes ja sihtasutustes avaldame juurdelisatud tabelina.

Linn	Osalus äriühingutes	Asutatud sihtasutusi või osalus selles
1	2	3
Elva	1	-
Haapsalu	5	1
Jõgeva	2	1
Jõhvi	6	4
Kallaste	1	1

⁴ See tähendab, et kõik ei esita erikomisjonile kindlat arvu.

Linn	Osalus äriühingutes	Asutatud sihtasutusi või osalus selles
Keila	4	-
Kilingi-Nõmme	-	1
Kiviõli	3	1
Kohtla-Järve	6	5
Kunda	-	-
Kuressaare	4	6
Kärdla	1	1
Loksa	-	-
Maardu	5	-
Mustvee	-	-
Mõisaküla	-	-
Narva	5	2
Narva-Jõesuu	-	-
Paide	2	2
Paldiski	1	-
Põltsamaa	3	1
Põlva	3	-
Pärnu	10	1
Rakvere	2	1
Saue	-	-
Sillamäe	3	1
Sindi	2	-
Suure-Jaani	1	-
Tallinn	18	7
Tamsalu	2	-
Tapa	2	-
Tartu	11	12
Tõrva	1	2
Türi	6	1
Valga	2	3
Viljandi	4	1
Võhma	1	-
Võru	3	2
KOKKU	120	47

2.2. Andmed valdadelt

Neid esitas 201 volikogu. Ühtekokku laekus **5258** majanduslike huvide deklaratsiooni: Abja 30; Aegviidu 22; Ahja 21; Alajõe 17; Alatskivi 18; Albu 23; Ambla 33; Anija 47; Antsla 53; Are 26; Aseri 26; Audru 42; Avanduse 15; Avinurme 30; Emmaste 14; Haanja 19; Haaslava 21; Halinga 48; Haljala 45; Halliste 30; Hanila 33; Harku 41; Helme 24; Hummuli 23; Häädemeeste 37; Iisaku 29; Illuka 18; Imavere 31; Juuru 19; Jõelähtme 52; Jõgeva 36; Jõhvi 19; Järva-Jaani 33; Järvakandi 28; Kaarma 36; Kahala 18; Kadrina 44; Kaisma 12; Kaiu 24; Kambja 22; Kanepi 30; Kareda 18; Karksi 39; Karula 12; Kasepää 17; Kehtna 36; Keila 31; Kernu 31; Kihelkonna 18; Kihnu 18; Kiili 31; Koeru 28; Kohila 37; Kohtla 19; Kohtla-Nõmme 20; Koigi 19; Kolga-Jaani 23; Konguta 20; Koonga 18; Kose 37; Kullamaa 22; Kuusalu 54; Kõlleste 14; Kõo 21; Kõpu 25; Kõue 27; Kõrgessaare 16; Käina 29; Kärla 21; Käru 13; Laekvere 25; Laeva 17; Laheda 22; Laimjala 22; Lasva 15; Lavassaare 14; Lehtse 17; Leisi 33; Lihula 51; Lohusuu 19; Loksa 35; Luunja 19; Lüganuse 17; Lümanda 10; Maidla 19; Martna 17; Meeksi 14; Meremäe 32; Mikitamäe 18; Misso 23; Mooste 22; Muhu 20; Mustjala 16; Mõniste 14; Mäetaguse 32; Mäksa 15; Märjamaa 74; Nissi 31; Noarootsi 14; Nõo 15; Nõva 15; Oisu 20; Olustvere 21; Orava 22; Orissaare 30; Oru 15; Otepää 30; Padise 28;

Paide 27; Paikuse 27; Paistu 23; Pajusi 23; Pala 28; Palamuse 39; Palupera 17; Peipsiääre 15; Pihtla 18; Piirissaare 13; Puhja 23; Puka 21; Puurmanni 26; Põdrala 16; Põltsamaa 34; Põlva 33; Pärsti 42; Põide 24; Pühalepa 20; Raasiku 32; Rae 54; Raikküla 19; Rakke 37; Rakvere 24; Rannu 15; Rapla 48; Ridala 42; Risti 19; Roosna-Alliku 25; Ruhnu 10; Rõngu 33; Rõuge 39; Rägavere 29; Räpina 32; Saarde 16; Saare 17; Saarepeedi 20; Saksi 19; Saku 53; Salme 22; Sangaste 27; Sauga 34; Sonda 18; Surju 16; Suure-Jaani 21; Sõmerpalu 20; Sõmeru 33; Tabivere 20; Taebala 24; Taheva 19; Tahkuranna 22; Tali 14; Tamsalu 22; Tartu 39; Tarvastu 23; Toila 31; Tootsi 16; Torgu 13; Tori 36; Torma 28; Tudulinna 20; Tõlliste 24; Tõstamaa 14; Tähtvere 26; Türi 32; Urvaste 26; Vaivara 36; Valgjärve 19; Valjala 25; Vara 21; Varbla 18; Varstu 26; Vasalemma 29; Vastemõisa 16; Vastse-Kuuste 15; Vastseliina 33; Veriora 22; Vigala 37; Vihula 28; Viimsi 88; Viiratsi 28; Vinni 70; Viru-Nigula 25; Vormsi 13; Võnnu 28; Võru 31; Väike-Maarja 46; Vändra alev 35; Vändra vald 26; Värska 43; Väätsa 23; Öru 13; Ülenurme 32.

Esitamise tähtaega rikkus **176** ametiisikut. Deklaratsiooni esitamisest keeldus **19**. Osaliste andmetega deklaratsiooni esitas 84 ametiisikut. Muu tulu saamist on deklareerinud **2434** isikut (so 46%). See number pole ilmselt tõene, sest on valdasid, kus mitte keegi ei saa muud tulu ja neid, kus väidetakse, et igaüks saab muud tulu. Deklaratsioonidest avalikustati **3857** (so 74%).

Valdade osaluse äriühingutes ja sihtasutustes avaldame juurdelisatud tabelina.

Vald	Osalus äriühingutes	Asutatud sihtasutus või osalus selles
Abja	1	1
Ahja	2	-
Alatskivi	2	-
Albu	2	1
Aseri	1	-
Audru	1	-
Avanduse	1	-
Haanja	-	1
Halinga	2	-
Haljala	1	-
Halliste	1	-
Hanila	1	-
Harku	3	-
Helme	1	2
Hummuli	1	-
Häädemeeste	1	-
Iisaku	1	-
Juuru	2	-
Jõelähtme	4	-
Jõgeva	3	-
Jõhvi	1	-
Järva-Jaani	1	-
Järvakandi	2	-
Kahala	2	-
Kadrina	4	-
Kaiu	1	-
Kambja	1	-
Kareda	2	-
Karksi	1	-
Karula	1	-
Kehtna	1	-

Vald	Osalus äriühingutes	Asutatud sihtasutus või osalus selles
Keila	2	-
Kernu	1	3
Kiili	1	-
Koeru	1	-
Kohtla	2	-
Kohtla-Nõmme	1	1
Koigi	1	-
Kose	1	-
Kuusalu	3	1
Kõlleste	2	-
Kõpu	1	-
Kõue	2	-
Käina	1	-
Kärla	1	-
Laimjala	1	-
Lavassaare	1	-
Lehtse	2	-
Lihula	2	1
Loksa	1	-
Luunja	2	-
Meremäe	1	-
Mooste	2	-
Märjamaa	4	-
Nissi	2	-
Nõo	1	1
Nõva	1	-
Oisu	3	-
Olustvere	1	-
Orava	2	1
Orissaare	1	1
Oru	1	-
Otepää	2	3
Padise	2	1
Paide	2	-
Paikuse	1	-
Paistu	1	-
Palamuse	1	-
Pihkla	1	-
Puka	3	3
Puurmanni	1	-
Põltsamaa	2	-
Pärsti	2	-
Põide	-	1
Raasiku	1	-
Rae	1	-
Rakvere	1	-
Rapla	1	-
Ridala	1	-
Roosna-Alliku	2	-
Rõngu	1	1
Rõuge	1	2
Räpina	4	2
Saarde	2	-
Saku	1	-
Salme	1	-
Sangaste	2	2
Sauga	3	1
Surju	1	-
Suure-Jaani	1	-

Vald	Osalus äriühingutes	Asutatud sihtasutus või osalus selles
Sõmeru	1	-
Tabivere	1	-
Taebla	2	-
Tahkuranna	1	-
Tamsalu	1	-
Tartu	3	-
Toila	1	-
Torma	3	-
Tõlliste	1	-
Tõstamaa	1	2
Tähtvere	1	-
Türi	2	-
Urvaste	1	1
Vaivara	1	1
Valgjärve	1	-
Varbla	2	1
Vastse-Kuuste	1	-
Vastseliina	3	-
Vihula	-	1
Viimsi	7	3
Vinni	2	-
Võnnu	2	-
Võru	1	-
Väike-Maarja	1	1
Vändra (alev)	2	-
Värska	1	1
Väätša	3	-
Ülenurme	3	-
KOKKU	186	40

Tabel näitab, et valdade osalus äriühingutes on minimaalne. Põhiliselt on märgitud äriühingute all soojusettevõtteid, haiglaid, hooldekodusid, ambulatooriume, kommunaalteenuseid osutavaid või vee-ettevõtteid. Nõukogude ja juhatuste liikmed on esitanud majanduslike huvide deklaratsioone kuidas kusagil. On esitamisi ja mitteesitamisi. On valdasid, kus vallaesindajaid vastavates juhtorganites ei olegi. Sihtasutustega on olukord üsna sarnane.

3. Koondandmed MHD laekumiste ja KVS rikkumiste kohta 2003. aastal

Erikomisjonil on andmed 2003. aasta kohta üldistatult olemas: 30122 deklaratsiooni üle Eesti ja 3276 KVS rikkumist. Esitame need andmed tabelina.

Jrk nr	Deklaratsioonihoidja	MHD arv	Võrdlus 2002.a andmetega
1.	Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon	355	+ 5%
2.	Ministeeriumid		
	Valitsemisalad	17 098	+ 31%
	Ministeeriumid ja valitsemisalad kokku	19 207	+ 28,3%

Jrk nr	Deklaratsioonihooldaja	MHD arv	Võrdlus 2002.a andmetega
3.	Põhiseaduslikud institutsioonid: Riigikogu kantselei Vabariigi Presidendi kantselei Riigikantselei Rahvusarhiiv Riigikohtu kantselei Õiguskantsleri kantselei Riigikontroll	50 10 87 29 6 21 27	sama arv sama arv – 12,6% – 9,3% sama arv kasvanud 7 korda – 29,6%
	Kokku	222	
4.	Maavalitsused ja nende hallatavad riigiasutused	687 ⁵	
5.	Linna- ja maakohtute andmed pankrotihaldurite kohta	91	– 12,5%
6.	Avalik-õiguslikud ülikoolid äriühingute ja sihtasutuste juhatuste, tegevjuhtide ja nõukogude liikmete kohta (MHD esitatakse ülikooli rektorile): Tartu Ülikool Tallinna Tehnikaülikool Tallinna Pedagoogikaülikool Eesti Põllumajandusülikool Eesti Kunstiakadeemia Eesti Muusikaakadeemia	79 43 1 14 1 1	siis 81 siis andmeid ei esitanud – " – – " – – " –
	Kokku	138	
7.	Eesti Pank sihtasutuse juhatuse ja nõukogu liikmete kohta	3	
8.	Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogud juhatuste liikmete kohta: Eesti Liikluskindlustuse Fond Eesti Töötukassa nõukogu Eesti Haigekassa nõukogu Ringhäälingu nõukogu	3 3 6 arvu ei nimetatud	siis andmeid ei esitanud – " – – " – – " –
	Kokku	12	
9.	Kohalike omavalitsuste volikogude andmed: linnavolikogud (39 linna) vallavolikogud (201 valda)	4149 5258	
	Kokku	9407	+ 17,1%
	Kokku on Eestis esitatud	30122⁶	+ 5788 e 23,5%

⁵ Puuduvad Ida-Viru ja Valga maavalitsuste andmed.

⁶ Ei saa käsitleda lõpliku arvuna.

Erikomisjonile teatavaks saanud KVS rikkumised 2003

Seaduserikkumine väljendus	Isikute arv	Võrdlus 2002. aastaga
MHD tähtajaks mitteesitamine	2707	+1212 e 81%
MHD üldse esitamata jätmine või esitamisest keeldumine	331	
MHD vaid osaline täitmine	238	-26,5%
Kokku	3276	+1423 e 76,8%

Riigi Teataja Lisas KVS § 18 lõike 3 nõude täitmiseks avalikustatud andmed KVS rikkumise kohta:

Avalikustamise kuupäev	RTL nr	Avalikustaja	Kelle rikkumise kohta
3.06.2003	67	Jõgeva VVK	5 volikogu liiget jättis MHD tähtajaks esitamata
13.06.2003	70	Häädemeeste VVK Toila VVK Lavassaare VVK	4 volikogu liiget esitas MHD tähtaega rikkudes 3 volikogu liiget esitas MHD tähtaega rikkudes 1 endine volikogu liige esitas MHD tähtaega rikkudes
18.06.2003	71	Järva-Jaani VVK	2 volikogu liiget jättis MHD tähtajaks esitamata
20.06.2003	72	Puurmanni VVK	3 volikogu liiget ja 3 omavalitsusametnikku esitasid MHD tähtaega rikkudes, 1 volikogu liige jättis deklaratsiooni esitamata
11.07.2003	80	Paldiski LVK	5 linnavolikogu liiget jätis MHD esitamata
18.07.2003	84	Väätsa VVK	3 volikogu liiget, 5 endist volikogu liiget ja 6 omavalitsusametnikku jättis MHD esitamata
30.07.2003	89	Siseministeerium	18 vallavanemat ja 15 volikogu esimeest esitasid MHD tähtaega rikkudes (kokku 33)

Ametiisikuid kokku: 74 (2002.a 46). See on 2,4 % kõikidest esitamise tähtaega rikkunud ametiisikutest. Seega KVS § 18 lõiget 3 pole täidetud.

4. Riigikogu erikomisjonile esitatud majanduslike huvide deklaratsioonidest

Käesolevas ülevaates ei esitata andmeid, mis on kättesaadavad Riigi Teataja Lisas 220 (deklaratsiooni), samuti üldistust 135 deklaratsioonist, mis ei ole oluliselt varasema

aastaga võrreldes muutunud. Nende 355 ametiisiku osas (aprilli lõpu seis), kes deklareerivad majandushuve, varalist seisu ja kohustusi Riigikogu erikomisjonile, peab komisjon vajalikuks juhtida tähelepanu järgmisele.

1. Avaliku sektori juhtivad ametiisikud on koormatud laenudega. Laenukoormus kasvas 21,8 miljonilt kroonilt 2001. aastal 51,17 miljoni kroonini 2002. aastal ja ulatub 2003.a seisuga juba 93,44 miljoni kroonini.

Võlad pankadele ja teistele eraõiguslikele isikutele
(võlajääk deklareerimise ajal kroonides 1.12.2003.a seisuga)

1.	Riigikogu liikmed	43	35 391 829
2.	Vabariigi Valitsuse liikmed	7	4 508 689
3.	Vabariigi President	1	284 606
4.	Kaitseväe juhataja	1	194 582
5.	Õiguskantsler	–	ei ole
6.	Riigikontrolör	–	ei ole
7.	Riigikohtu liikmed	5	2 874 400
8.	Kohtute esimehed	11	3 356 205
9.	Riigiprokurörid	4	2 886 905
10.	Suursaadikud	15	7 214 590
11.	Eesti Panga Nõukogu	3	1 833 361
12.	Maavanemad	5	2 837 735
13.	Riigisekretär	1	421 335
14.	Riigikontrolli peakontrolörid	2	2 204 758
15.	Avalik-õiguslike juriidiliste isikute nõukogude liikmed	22	15 484 802
16.	Ülikoolide rektorid	3	1 056 381
17.	Ametikohalt lahkunud isikud	18	12 895 297
Kokku:		142 isikut	93 445 475

Võlausaldajad on Eesti juhtivad kommertspangad, va üksikud juhtumid. Üle 93-miljoniline võlasumma on siiski vaid deklareeritud võlajääkide kogum. Seadus ei kohusta võetud laenu üldse näitama, kui selle suurus on väiksem poole aasta ametipalgast. Samas ei näita deklaratsioonid, millega seoses laen on võetud. Pole näha laenu tagatise, laenu käendamist. On juhtumeid, kus deklaratsioonis märgitav laenujääk püsib mitu aastat konstantsena. Erikomisjon ei saa asuda 142 deklarandi suhtes võetud laenude kohta pankadelt infot koguma. See on mõeldav vaid juhul, kui tegemist on korruptsioonikahtlusega. Vaid sellisel juhul annab krediidiasutus deklaratsioonihoidjale informatsiooni. Suured varalised kohustused laenude näol sunnivad nii või teisiti ametiisikuid otsima endale rahastamise täiendavaid allikaid. Et laenudega seonduv oleks läbipaistvam ja selgem, on tarvis loobuda deklaratsioonis piirangust (vt MHD punkt 10) mitte näidata laenusid, mille suurus on väiksem kui ½ aasta ametipalk.

2. 2003. aastat iseloomustab Riigikogus kohustuste võtmise buum. Liisingut kasutusrendi vormis, mis toob kaasa kuumaksete tasumise Riigikogu kantslei poolt, hakkas kasutama rohkem kui pool Riigikogu liikmetest. Liising, olgu see kapitalirendi

või kasutusrendi vormis, on Riigikogu liikme poolt võetud kohustus ning korruptsioonivastane seadus nõuab selle näitamist majanduslike huvide deklaratsioonis. Kümned liisijad jätsid selle aga deklareerimata ning osutasid seetõttu KVS rikkujateks. Aasta lõpuks olukord lahenes ning deklaratsioonid näitavad nüüd tegelikke andmeid. Ka siis, kui liisitakse rohkem kui üht sõiduautot.

3. Varasemate Riigikogu koosseisudega võrreldes on oluliselt kasvanud riigikogulaste seos äritegevusega. Äriühingute nõukogudesse kuulub neist 38. Paljudel on suur osalus äriühingu aktsiates, osades, osakutes. On firmade ainuomanikke, FIE-sid. Riigikogusse valimise fakti tõttu selline äritegevus ei peatu ja jätkub paralleelselt tööga Riigikogus. See tähendab mitme tööandja probleemi. Kümned Riigikogu liikmed on ise tööandjad ja samas töövõtjad. Töötulu saadakse mitmest kohast. Kui osalus kohalike omavalitsuste töös näitab vähenemistendentsi, siis sihtasutustes ja teistes mittetulundusühingutes osalemine kasvab. Peale üksikute juhtude võetakse täiendav tulu vastu. Kohustuste kasv eeldab tulude ja tuluallikate kasvu. Erikomisjon on püüdnud välja tuua, kui palju on Riigikogu praeguse koosseisu liikmetel täiendavalt tööandjaid. Andmed ei ole väga täpsed, need on võetud laekunud deklaratsioonidest, kuid üldise pildi annavad need siiski.

Riigikogu liikmete tööandjate paljus 2003. aastal:

1) Tööandja on üksnes Riigikogu	26 rahvaesindajat ⁷
2) Riigikogu kõrval on teised tööandjad	75 – " –
<u>Nendest:</u>	
- õppe- ja teadusasutused	11 – " –
- kohalike omavalitsuste volikogud ja halduskogud	23 – " –
- haiglad (nõukogud)	11 – " –
- äriühingud (nõukogud)	38 – " –
- avalik-õiguslikud juriidilised isikud (nõukogud)	8 – " – (17, st et kõik ei deklareeri seda)
- sihtasutused (nõukogud)	15 – " –
- mittetulundusühingud	4 – " –
3) Riigikogu liikmetest on 4 teatanud, et on füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE)	
4) Riigikogu (põhitöökoht) kõrval on kahel Riigikogu liikmel 5 tööandjat, viiel 4 tööandjat ja kolmel Riigikogu liikmel 3 tööandjat.	

⁷ Riigikogu liikmed, kes esitatud deklaratsioonide andmetel ei saa Riigikogu liikme ametipalga kõrval muud tulu (mis oleks tõlgendatav tulu saamisega teiselt tööandjalt): Rein Aidma, Jaak Allik, Enn Eesmaa, Eldar Efendijev, Andres Herkel (saab loengutasu ja honorare), Nelli Kalikova) (saab loengutasu), Siim Kallas, Tunne-Väldo Kelam, Siim-Valmar Kiisler, Olev Laanjärv, Tõnis Lukas (saab honorare), Jaanus Marrandi, Tiit Matsulevitš, Marko Mihkelson, Sven Mikser, Ivori Padar, Koit Prants, Nelli Privalova (saab honorare), Kadi Pärnits, Kaarel Pürg, Jaanus Rahumägi, Katrin Saks, Ain Seppik, Liina Tõnisson, Trivimi Velliste (saab honorare), Ülo Vooglaid (saab pensioni).

5. KVS kohaldamisel 2003.a ilmnunud probleemid

Erikomisjon juhib Riigikogu ja avalikkuse tähelepanu mõnele akuutseks saanud probleemidele.

5.1. Majanduslike huvide deklaratsioonide avalikustamine

Üldistatud andmed ametiisikute MHD avalikustamise kohta 2003. aastal näitasid, et riiklikus sektoris on avalikustamine peaaegu olematu. Valitsusasutustes (sh ministeeriumid ja valitsemisalad) on see isegi alla ühe protsendi. Riigiasutustes piirdub avalikustamine põhiliselt justiitsalaga (riigikohus, kohtute esimehed, kohtunikud, ainult riigi peaprokurör), Riigikogu liikmete, Valitsuse liikmete ning ministeeriumide kantslerite, suursaadikute ja maavanematega. Kõikidest avalikustatud deklaratsioonidest üldse langeb riigiametnike (mõiste laias tähenduses) arvele vaid 12,3%, so vaid iga kaheksas deklaratsioon. Igast 8-st 7 läheb omavalitsusametnike arvele⁸. Kui võtta ministeeriumide kaupa, on andmed veelgi drastilisemad:

Ministeerium ja valitsemisala	Laekunud MHD üldarv	Kuulub avalikustamisele
Haridus- ja Teadus-ministeerium	176	2 (minister, kantsler) e 1,13%
Justiitsministeerium	2684	197 (sh minister, kantsler) e 7,26%
Kaitseministeerium	2881	3 (sh minister, kantsler, kaitseväge juhataja) e 0,1%
Keskkonnaministeerium	586	2 (minister, kantsler) e 0,34%
Kultuuriministeerium	209	2 (minister, kantsler) e 0,96%
Majandus- ja Kommuni-katsiooniministeerium	761	2 (minister, kantsler) e 0,26%
Põllumajandusministeerium	428	2 (minister, kantsler) e 0,47%
Rahandusministeerium	2729	2 (minister, kantsler) e 0,07%
Siseministeerium	8212	485 ⁹ (sh minister, kantsler) e 5,9%
Sotsiaalministeerium	101	2 (minister, kantsler) e 1,98%
Välisministeerium	440 koos ministri, kantsleri ja suur- saadikutega 483	43 (sh minister, kantsler ja suursaadikud) e 8,9%

Tabel näitab, et avalikustamise protsent on nigel. Seadusega kehtestatud piirangu tõttu (vt KVS § 15 lg 2) ei avalikustata näiteks asekanclerite, riigiametite juhtide ja riiklike inspeksioonide juhtide deklaratsioone. Avalikkuse kontrolli alt on väljas riigikaitseüsteem, kus liiguvad suured rahavood. Õnnestunud pole kindlasti avalikustamise protsent Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisalas. Kiita pole olukord ka teistes valdkondades.

⁸ Kokku avalikustati 2003. aastal 5699 deklaratsiooni, millest omavalitsuste arvele jääb 4997.

⁹ Tegelikult avalikustati tänuv mitte 482 omavalitsusjuhi deklaratsiooni, vaid mittelaekumisest tingituna sellest arvust vähem.

Põhiseaduslike institutsioonide ametnikud esitasid 222 deklaratsiooni, millest ei avalikustata ühtegi (sh õiguskantsleri asetäitjad, Riigikontrolli peakontrolörid).

Maavalitsustes esitatakse aastas ca 800 deklaratsiooni, millest avalikustamisele kuuluvad vaid 15 maavanema deklaratsioonid (niisiis 1,87%).

Prokuratuurisüsteemis on avalik vaid riigi peaprokuröri deklaratsioon. Samas on kohtunikud viimse niiskuse peale tõmmatud ja nende varalised huvid avalikud.

Järeldus: avalikustamise piirangud KVS §-s 15 ei ole proportsionaalsed, eriti kui võrrelda riigi- ja omavalitsusametnikke (vt § 15 lg 3 teine lause). Kõikide palkade võimalik avalikustamine ei lahenda § 15 osas ilmnenud probleemi. See probleem on etteheide seadusandjale (Riigikogule). Poolikutest lahendustest tuleks, kui see on võimalik, loobuda.

Nende osas, kus deklaratsioon tuleb avalikkusele teatavaks teha, on samuti probleem. Omavalitsused on deklaratsioonide kohta avalikustamise otsust vastu võttes toonud praktikasse kaks tendentsi. Need on risti vastupidised.

Esimene tendents – mitte kellegi deklaratsiooni ei avalikustata, välja arvatud vallavanem (linnapea) ja volikogu esimees. Selliseid volikogusid oli tänavu 10 (9 valda ja 1 linn – Kallaste). See on otsene KVS rikkumine.

Teine tendents – avalikustada kõik laekunud deklaratsioonid. Neid on käesoleval aastal 97 omavalitsust (sh 8 linna). Ka siin võib ette tulla KVS rikkumist, kui avalikustamine ulatub äriühingute ja sihtasutusteni (vt KVS § 15 lg 6).

Omavalitsused, kellel on seadusega pandud avalikustamise kohustus, kasutavad ära KVS §-i 15 puudust, et avalikustamise aja (tähtaja) kohta pole öeldud midagi. Üksnes Riigikogu erikomisjonile laekuvate deklaratsioonide osas on seadusandja otsustanud, et avalikustamine peab toimuma hiljemalt 1. juuliks (so kahe kuu jooksul).

Omavalitsustes kehtestatud tähtajad on järgmised:

“1. juuniks”, “kuu aja jooksul”; “1. juuliks”, “kahe kuu jooksul”; “augustis”, “kolme kuu jooksul”; “1. septembriks”, “augustis-septembris”; “oktoobrikuus”, “hiljemalt 15. oktoobriks”; “1. novembriks”, “kuue kuu jooksul”; “üks kord aastas”, “aasta jooksul”. See loetelu on märganud sellest, et seadusega tuleb kehtestada mingi tähtaeg.

Eeltoodud tõsiasi arvesse võttes on vaja algselt KVS § 15 muutmine, et deklaratsioonide avalikustamine oleks loogiline ja proportsionaalne¹⁰. Praegu nii küll ei ole.

5.2. Majanduslike huvide deklaratsiooni vormist

KVS kohaldamise praktika aastatel 1999-2003 on näidanud, et deklaratsioon on jäänud ajale jalgu ning majanduslike huvide näitamisel primitiivseks. Ametiisikute üheaegne tegutsemine töövõtjate ja tööandjatena, mitme tööandja juures tasu saamine, pidev huvide konflikti teke, töökoha- ning tegevuspiirangute puudulik regulatsioon ja järelevalve puudumine on tekitanud õiguslikult ebamäärase olukorra, mis on korruptsiooniohtlik ja isegi lubamatu. Äriprojektid ulatuvad riiklikule tasandile ning põhitöökohal saadakse vaid osa oma sissetulekutest.

Erikomisjoni arvates ei toimi KVS §-s 2 sätestatud korruptsiooni vältimise vahendid. Sama tuleb väita KVS 3. peatükis sisalduvate töökoha- ja tegevuspiirangute kohta. Selles peatükis reguleeritakse üksnes KVS § 4 lõikes 1 nimetatud ametiisikute

¹⁰ Selle kohta on 2 lahendusvarianti. Üks on, et muuta vaid KVS § 15 sõnastust. Teine on, et teha paralleelselt vajalikke muutusi ka § 4 lõikes 2 ja §-s 14.

piiranguid. KVS § 4 lõikes 2 nimetatud ametiisikute kohta on sätestatud, et nende piirangud reguleeritakse teiste seadustega. Seda on aga tehtud osaliselt ja vastuoluliselt. Kas ametiisik järgib piiranguid, seda peavad näitama deklaratsiooni vormi andmeväljad, see ilma kontrollimiseta ei selgu. Mitme seadusega piirangute süsteemi loomine pole end õigustanud, ametiisikud ei teagi, mis nende ametikohaga pole ühitatav (äsjane ministrite mitme palga võtmine). Juhtudel, kui Riigikogu või Vabariigi President nimetab isiku juhtivale ametipostile, tuleks eelnevalt tutvuda ka kandidaadi varalise seisu, võetud kohustuste ja majanduslike huvidega (osavõtt äritegevusest).

Erikomisjoni seisukoht on, et MHD vorm tuleb läbi vaadata kogu ulatuses, vältides liiga üldiste ja ebamäärase andmete sattumist deklaratsiooni. Pole välistatud, et kõrgematelt ametiisikutelt tuleb küsida täpsemaid andmeid või teistega võrreldes täiendavaid andmeid. *Kuni deklaratsiooni vormi läbi ei vaadata ja KVS piirangute osas ei täpsustata, seni ei anna MHD kontrollimised tulemusi.*

Majanduslike huvide deklaratsioonid näitavad praegu üsnagi suuri muutusi varasemas varalises seisus. Kui aga ei ole näha soetatud vara väärtust ja soetamisvahendeid, jääb deklaratsiooni andmestik suhteliseks ja mitteadekvaatseks.

Erikomisjon on seisukohal, et ilma tema osavõtuta ei ole võimalik anda siin ülevaates sisalduvatele probleemidele tegusaid ja toimivaid lahendusi.

Erikomisjon avaldab kahetsust, et pole võimalik olnud realiseerida eelmise komisjoni koosseisu poolt 10.02.2003 esitatud ettepanekuid.

Käesolev ülevaade on läbi arutatud Riigikogu erikomisjoni istungil **26.01.2004** ning esitatakse Riigikogule ja üldsusele. Ülevaates sisalduvaid andmeid on lubatud kasutada ülevaatele otseselt viidates.

Margi Ein
Erikomisjoni esimees